

68

INFO / 24 JÚN 2022

KEĎ SA ROSA SPUSTÍ
V RANNÉ HODINY,
MÁVAJÚ OČI
VŠETKY BYLINY.

#3

MÁRIA DANADOVÁ: HĽADANIE SVETLA, KTORÉ SA STRATILO Z DOHLADU

Text Dušan Jablonský
Foto Archív ODIVO

Súčasťou sprievodných podujatí tohtoročného Hviezdoslavovho Kubína bude aj vystúpenie veľmi zaujímavého divadelného zoskupenia s názvom ODIVO. Napriek tomu, že toto divadlo už reprezentovalo slovenské nezávislé umenie na mnohých festivaloch doma i v zahraničí, nie každý účastník Kubína ho musí poznať. Preto sme požiadali jednu zo zakladateľiek a protagonistiek divadla, Majku Danadovú, aby nám svoj projekt priblížila.

Pre tých, ktorí teba a ODIVO nepoznajú, skús predstaviť sa i divadlo?

Som bábkoherčka, performerka a režisérka. Študovala som na VŠMU a DAMU, ale to už bolo dávno. Spolupracujem s viacerými divadlami a nezávislými zoskupeniami, napr. Divadlo Pôtoč (Americký cisár, Miracles), Med a prach (Krása a hnus, Temná noc +/- Obrazy pre srnky, Miracles), Bratislavské bábkové divadlo (Mauglí, Neviditeľní) a iné. Fascinuje ma skúmanie vzťahu subjekt – objekt, telesnosti a materiálu. Snažím sa však v tvorbe nezotrvávať v jednom žánri, forme, či divadelnom druhu, hľadám vyvážený pomer medzi tým, aké vyjadrovanie je mi blízke, ale zároveň musí byť každý nový tvorivý proces neoverenou výzvou. Za dôležitú považujem nielen rôznorodosť, ale aj kontinuitu výskumu. A tu sa dostávame k mojej srdcovej záležitosti, tou je nezávislé divadelné zoskupenie Odivo, ktoré umelecky viedieme a formujeme spolu s Monikou Kováčovou. Jeho vznik datujeme od prvej premiéry v roku 2014, odvtedy sme malí

možnosť hrať na vyše 70 národných a medzinárodných festivaloch a získať sme viacero ocenení.

Čím je vaša tvorba špecifická, aké sú jej hlavné atribúty?

Poetika Odiva vychádza zo symbiózy vyjadrovacích prostriedkov, ktoré sa vrstvia, prekrývajú a dopĺňajú. Inklujeme k medzidruhovým umeleckým prejavom, dochádza k prelinaniu prvkov bábkového, pohybového divadla, performancie, živej hudby, prepracovanej výtvarnej zložky atď. každý divadelný projekt si vyžaduje iný prístup. V spolupráci s tvorcami a tvorkynami z rôznych umeleckých odvetví sa snažíme kreovať inovatívne autorské a bábkové projekty pre všetky vekové kategórie. Venujeme sa aj vzdeleniu, práve workshopy Od telesnosti k materiálu a späť rozkrývajú účastníčkam a účastníkom spôsoby našej tvorby.

Odivo je nás slobodný „priestor“, kde máme možnosť tvoriť dramaturgicky, formálne aj tematicky rôznorodé a odvážne autorské diela, priestor, kde môžeme kontinuálne experimentovať (či už v tvorbe pre deti alebo pre dospelých), hľadať, pochybovať. Vzniku každej inscenácie, či performance predchádza výskum a dlhodobé poctivé procesy tvorby.

Aké témy spracúvate? Kde ich hľadáte?

Niekedy je prvotným zdrojom téma, ktorá aktuálne dominuje v našom prežívaní, inokedy literárna predloha, ku ktorej sa autorsky vzťahujeme. Každý jeden projekt je pre nás výskumom témy aj formy.

Napríklad Aero je vzdušné laboratórium pre deti od dvoch rokov. Hlavným scénografickým prvkom je 6 ventilátorov rozložených do kruhu. S použitím balónov, ventilátorov, pump, vrecušok, fénu na vlasy... skúmame ako objekty a rôzne materiály pôsobením vzduchu reagujú, menia tvar, svoj pohyb, reagujú na seba navzájom, atď... Vedome pracujeme s performatívnymi prvkami – časom, priestorom, autenticitou, a presahmi fyziky v danom čase a priestore. Aj pre nás ako performor je to pútavé, je tam veľký aspekt náhody, musíme byť prítomní a stále v strehu. Je tam veľmi veľa vecí, na ktoré sa nedá pripraviť – sklon strechy, hustota vzduchu, jeho teplota, to všetko ovplyvňuje lietanie materiálu. Zaujímavá vec je napríklad premena vzduchových vibrácií na hudbu alebo vytváranie hudobnej kompozície melodickými trubicami, ktoré sa rozoznejú vďaka prúdeniu vzduchu. Zostrojili sme aj vlastný hudobný nástroj zložený z rôznorodých púmp, tzv. pumpaero.

Námet Stôp v pamäti, ktoré uvádzame na tohtoročnom Hviezdoslavovom Kubíne, vychádza z mojich a Monikiných vlastných skúseností s psychiatrickou diagnózou blízkeho človeka, našim bratom bola diagnostikovaná paranoidná schizofrénia. Prvotným zdrojovým materiálom sa stali klinické znaky a prejavy tohto chronického duševného ochorenia. Vznikol tvar, ktorý sme si nazvali akýsi asociačný beh na hranici svetla a tmy, ticha a zvuku, ktorý odráža stopy v pamäti, stopy v tele. Snažíme sa citlivо pretlmočiť takú abstraktnú tému, akou je paranoidná schizofrénia, to je náš výcho-

diskový námet, ktorý aj v anotácii priznávame, pre diváka však nemusí byť vôbec určujúci. Podstatné je pre nás, aby táto performancia s divákom komunikovala a to sa môže diať na rôznych úrovniach. Či už aktivizuje ich intelektuálnu, emocionálnu, či imaginatívnu rovinu.

Multimediuálna bábková performancia pre dospelých Svetlonos je zasa archetypálnym obrazom hľadania svetla, ktoré zmizlo z našich životov alebo sa na chvíľu stratilo z nášho dohľadu. Zároveň sa snažíme redefinovať bábku k jej spirituálnemu obsahu. V performancii pracujeme s tromi odlišnými podobami bábok, ktoré vytvoril Ivan Martinka: bábka manekýna, virtuálna bábka ovládaná pomocou joysticku v reálnom čase a taktiež hybridná animatronická bábka Svetlonosa, čo je zjednodušene povedané konštrukcia upevnená na mojom tele. Hlava Svetlonosa je ovládaná na diaľku mojimi mimickými svalmi na tvári, ktoré sú snímané.

A tak ďalej a tak ďalej, mohla by som sa rozpísat o každej jednej performancii, ale budem radšej ked'

sa prídeť pozrieť a vytvorite si svoj vlastný úsudok.

Inšpirujete sa vo svojej tvorbe literatúrou?

Myslím, že môžem povedať, že sa inšpirujeme celou škálou umenia, vrátane literatúry, napriek tomu, že text vo väčšine našich performancií absentuje, alebo sa vyskytuje len v malej miere. Kedže pracujem aj v RTVS v literárno – dramatickej redakcii na pozícii redaktorky a režisérky, mám k literatúre veľmi vrúcny vzťah. Z posledného obdobia našej tvorby mala literatúra najväčší zástoj asi v inscenácii Mauglí, ktorú sme režírovali v Bratislavskom bábkovom divadle. Kiplingove Knihy džunglí otvárajú v širokej škále množstvo (filozofických) tém a rôznorodé príbehy. Zásadné pre nás bolo akú esenciu z tohto rozprávania vybrať. Bola to dlhá a náročná cesta a mali sme viacero variant ako k textu pristupovať. Nevidíme totiž zmysel v prístupe text divadelne ilustrovať, to nech si radšej diváci prečítajú knihu. Snažíme sa na literárne dielo nazrieť z nového, nepoznaného uhlá pohľadu, avšak rešpektovať ho. Po

dokladných citaniach, analýzach a rozhovoroch s Monikou Kováčovou sme sa napokon rozhodli podprahovo akcentovať tému domova. Vznikla pohybovo – bábková inscenácia Mauglí, ktorú recenzentka Lenka Dzadíková pomenúva ako divadelnú báseň o džungli. Zameriali sme sa na zvuky, farby a vône džungle, na džungľu ako organizmus, ktorý má svoj životný kolobej. Východisková situácia je, že Mauglí sa stratil, džungľa precitla a vydáva sa ho hľadať. Po ceste sa postupne rozkrýva vzťah Mauglího a džungle, tá predstavuje nielen prostredie, v ktorom Mauglí vyrastá, ale aj rodičov, ktorí ho formujú a vytvárajú mu (nie vždy ideálny) domov.

Myslite, že by ste mohli byť inšpiráciou aj pre tvorcov divadla poézie?

Dúfam, že áno. A viac to nebudem rovňať... odpoved' nechávam na naše diváčky a divákov – tvorkyne a tvorcov divadla poézie.

II. KATEGÓRIA PREDNES POÉZIE

Natália Tokárová, Lučenec Milan Rúfus: Dlhý nos
Veľmi zrozumiteľne a pútavovo prerazprávala príbeh vďaka presnej práci s dôrazom, pauzou, melódiou verša aj veršovým presahom. Plasticke vykreslila postavy a v polohe rozprávača sme cítili jej názor na ich konanie.

Martin Gažo, Kysucké Nové Mesto Valentín Šefčík: Strach je dobrá vec Bol si vedomý základného posolstva básne, že strachu nesmieme podlahnúť a že je lepšie využiť ho ako impulz a ísť do akcie. Pri výrazovom stvárnení prednesu ho však limitovala práca s melódiou verša, podľahol pravidelnému rytmu a tým postupne skízaval do monotonnosti.

Emma Kasášová, Nové Zámky Daniel Hevier: Svet zachránia rozprávky Sebaistá recitátorka s jasnou predstavou prednesla zaujímavú montáž, ktorú významovo postavila na kontraste nádeje, ktorú nám prinášajú rozprávky a každodennej reality v prostredí rušného mesta, v ktorom je sice množstvo ľudí, ale napriek tomu sa môžeme cítiť osamelí. Prednes bol zreteľne vystavaný a presne vypočítovaný.

Michal Nvota, Trnava Jakub Nvota: Dištančná báseň
Text je umne poskladaný z útržkov dojmov, emócií a zážitkov počas dištančného vyučovania, z ktorých recitátor vystaval veľmi plastický a autentický obraz. Akcentoval pocit osamotenia napriek online kontaktu, spomenul si na bájku o kôle v plote a v závere prednesu presvedčivo vyjadril túžbu uniknúť dierou v plote späť do reálneho sveta.

Paulína Klattová, Bratislava Jana Bžochová: Wild – Doprava, len doprava
Vyspelá recitátorka, ktorá s istotou uchopila báseň, dokonale zvládla autorkinu hru so slovíčkami pravý –

ľavý, užívala si hru s predponami pra a la, výrazovo presne spracovala nové nečakané významy, ktoré takto vznikali.

Izabela Toporová, Košice Štefan Moravčík: Príchod predkov Montáž básní vychádza z vedomia kontinuity a vdačnosti za dary, ktoré nám zanechali naši predkovia. Recitátorka si je toho vedomá, len škoda, že vo výraze nenašla spôsob ako zreteľnejšie vystavovať kontrast medzi putovaním predkov, ich usadením sa v novej vlasti a pohľadom súčasníka na význam tejto udalosti.

Vanessa Sedláčková, Považská Bystrica Ján Botto: Margita a Besná Recitátorka si bola vedomá morálneho konfliktu, na ktorom je balada postavená a vo svojej interpretácii sa veľmi zreteľne postavila na stranu Margity, ktorú macocha zahubí. V prednese sa sice operala o túto predstavu, nedokázala však využiť širšiu škálu výrazových prostriedkov, aby ju pretavila do zreteľného výrazu.

Mária Galková, Svit T.S.Eliot Gus: Kocúr z divadla

Eliotove básne s ľahkosťou a vtipom vykreslujú ľudské slabosti prostredníctvom života mačiek. Recitátorka vo svojom prednese vytvorila obraz starnúceho divadelného kocúra, ktorý spomína na zašľu slávu a kritizuje prístup mladej hereckej generácie. Prednesu by pomohlo využitie pestrejšej škály emócií – okrem zatrpknutosti možno aj smútku, hnev, irónie...

Anna Šimkovičová, Most pri Bratislave Wisława Szymborska: Montáž básní

Recitátorka veľmi sústredene a hlbavo uvažovala spolu s autorkou o význame času, náhody, osudu v našom živote, o tom, čo zapríčini, že sa narodíme do konkrétnej rodiny a ako to ovplyvní náš život. Prednes bol presvedčív vo výraze, citiť z neho jasný postoj, nadhlád aj jemnú iróniu. Záverečná

Svet zachránia rozprávky. Toto posolstvo som si požičala z rovnomennej knihy Daniela Heviera, úryvok ktorej zaznel v programe detských recitátorov II. kategórie. A dodávam, že kym existujú deti, ktoré čítajú rozprávky, príbehy, básničky, máme nádej že sa táto vizia naplní. Recitátori nám svojimi prednesmi túto nádej priniesli.

filozofická úvaha nás utvrdí v tom, že recitátorka poctivo hľadá odpovede na otázky o zmysle ľudského bytia.

II. KATEGÓRIA PREDNES PRÓZY

Lea Perončíková, Liptovský Hrádok Marta Hlušíková: Čo sa môže stať, keď sa zaľúbi pavúk

Príbeh malej bosorky, ktorá sa ako talisman vznáša na svojej metle v okne jedného bytu, ponúkol recitátorke priestor na vykreslenie epizódy, v ktorej bosorka pozná život v domácnosti na príklade vznikajúceho vzťahu medzi pavúkom a muchou. Svoj prednes vystavala na jasnej predstave, zmysluplne využila množstvo výrazových prostriedkov a vďaka tomu tvorila napätie, očakávanie aj atmosféru.

Mário Mňahončák, Nitra Oren Lavie: Medveď ktorý tam neboli

Vyspelý sebavedomý recitátor suverénne uchopil náročný text, ktorý nie je len rozprávkou fikciou, ale aj filozofickou úvahou. Obdivuhodne dokázal postupne rozkrývať príbeh o medvedovi, ktorý hľadá odpovede na otázky Kto som? Kam smerujem? Aké je moje poslanie? Súčasne si uvedomuje, že ich môže nájsť, len ak sa vyberie na cestu, na ktorej prostredníctvom iných ľudí spozná sám seba.

Jakub Lesaj, Trenčín Ľubomír Feldeč: O chodiacej chalupe

S veľkou chuťou vykreslil humornú príhodu o dvoch kamarátoch z Terchoviej, ktorí v duchu jánošíkovskej tradície ukradnú v námestia v Žiline dom a prenesú ho na Terchovú. Text ho evidentne bavil, s chuťou vykresľoval postavy, hoci text mu nedovolil hlbšie ich charakterizovať. Prednesu by pomohlo presnejšie členenie a pestrejšia práca s výrazovými prostriedkami.

Dália Šaškovičová, Trnava Daniel Hevier: Kam chodia na zimu zmrzlíni

Poetický, obrazný príbeh majstrovsky využíva zmyslové vnemy, prebúdza našu predstavivosť, balansuje na hrane medzi realitou a fantáziou a tým vytvára napätie v rozprávaní. Recitátorka tieto kvality textu umne využila, vďaka presnej práci s výrazovými prostriedkami nás vziaha do príbehu a udržala napätie v prednese.

Simon Baláž, Humenné Roland Dahl: Matilda

Dobre zvolený úryvok z knihy, ktorý má jasné posolstvo vystaval recitátor veľmi cielovo a precízne z pozície rozprávača, ktorý nás nielen dokáže vziahať do napínavého dejia, ale zároveň si od neho udrží odstup. Prednes priviedol k jasnej pointe, z ktorej sme cítili pevné presvedčenie, že deti dokážu nájsť v sebe silu, istotu a sebadôveru a vedia sa popasovať aj s nepriaznivými situáciemi.

Filip Korim, Lučenec Marta Hlušíková: Syr v akcii

Predstavil sa ako talentovaný, prirodzený rozprávač. Vtipnú prírodu zo školského prostredia, ktorá zrkadlí konflikt medzi detmi a následnému pomstu vyrozprával veľmi pútavo, plasticky tvaroval postavy, vzťahy medzi nimi, aj jednotlivé situácie. Zretelne sme v polohe rozprávača cítili jeho názor nielen na konanie postáv, ale aj na seba samého.

Tereza Tverdáková, Košice Ján Uličiansky: Štyri strany sveta

Talentovaná recitátorka, ktorá s veľkým nasadením rozprávala príbeh o hodnote domova v živote človeka, plasticky vykreslovala postavy a vzťahy medzi nimi. Škoda, že sa oprela len o priamočiaru dejovú líniu a nerozkryla symbolický jazyk textu.

Text Eliška Sadileková

NEPOSLUŠNÍCI

Text Pavol Náther
Foto Michal Lašut

Veselí a neposlušní. Takí boli recitátori II. kategórie. Svoju veselosť podátorí podčiarkli prednesmi, na ktorých sa ľudia v sále úprimne zabávali a svoju neposlušnosť a lapajstvo predviedli pod taktovkou režiséra Šimona Spišáka. Zaujímalo nás, čo budú robiť oni, keď ich deti raz nebudú poslúchať a budú stále vyrušovať.

**MÁRIO MŇAHONČÁK
(NITRA)**

Dupal by som s nimi.

**EMMA KASÁŠOVÁ
(NOVÉ ZÁMKY)**

Ja nechcem mať deti, čiže takéto problémy riešiť nebudem.

**DÁLIA ŠAŠKOVIČOVÁ
(TRNAVA)**

Snažila by som sa im to nejako racionalne vysvetliť. Teda neviem, či sa to dá, ale pokúsila by som sa o to.

**MICHAL NVOTA
(TRNAVA)**

Povedal by som im to takto: „Budete dupať a bude tu hluk. Alebo budete ticho a dám vám za to nejakú odmenu. Napríklad pôjdeme do Mekáča...“

**LEA PORONČÍKOVÁ
(LIPTOVSKÝ HRÁDOK)**

Ja by som im ako trest zobraľa mobil, a keď budú poslúchať, tak im ho vrátim.

**PAULÍNA KLATTOVÁ
(BRATISLAVA)**

Najprv by som ich vyhrešila, a keby aj tak neposlúchali, tak by som im dala zaracha.

MARTIN GAŽO (KYSUCKÉ NOVÉ MESTO)

Najprv by som trochu zvýšil hlas, potom by som niečo zakázal a na koniec by som im dal nejaký trest. Napríklad by museli 20 minút sedieť v kúte na kolenách.

JAKUB LESAJ (TRENČÍN)

Mne by to nevadilo, keď som to robil ja, tak môžu aj oni.

**VANESSA SEDLÁČKOVÁ
(POVAŽSKÁ BYSTRICA)**

Najprv by som sa snažila vziať do tej situácie, že ako sa cíti, a potom by som sa snažila vlastne rozpamätať si, prečo som ja bola taká, keď som bola v jej veku. A tak by som to riešila, lebo by som vedela, že čo kedysi pomohlo mne, pomôže potom aj jej.

MÁRIA GALKOVÁ (SVIT)

Ja by som mu pekne dohovorila a keby neposlúchalo, tak by som mu nacapala na zadok.

**NATÁLIA TOKÁROVÁ
(LUČENEC)**

Kedže je moja mama psychologička a ja som po nej zdedila gény, tak ja by som to riešila takou psychologickej cestou. Ale ak by sa to nevy-

platilo, tak by muselo nastúpiť aj iné riešenia - jedna výchovná.

**TEREZA TVERĎÁKOVÁ
(KOŠICE)**

Ja by som sa s nimi začala šaliť, potom by som sa ich snažila ukludniť a prečítala by som im rozprávku. Izabela Toporová (Košice): Ak bude moje dieťa kričať, tak mu dám niečo jest. Lebo s jedlom mu zapchám ústa a bude ticho.

**SIMON BALÁŽ
(HUMENNÉ)**

Ak by som videl, že vystrája cielene, tak by som sa s ním porozprával, že aký má problém a snažil by som sa ho vyriešiť. Ale keby neposlúchalo, tak tiež jedna výchovná. A možno aj dve...

ANNA ŠIMKOVIČOVÁ (MOST PRI BRATISLAVE)

Ja by som sa tiež asi začala s nimi šaliť, a keby aj tak neposlúchali, tak by som ich poslala do izby nech sa nad sebou zamyslia.

**FILIP KORIM
(LUČENEC)**

Ja by som ich nechal vyšantiť sa, až do kým ich to prestane baviť.

III. KATEGÓRIA PREDNES POÉZIE

Margaréta Hvozdíková, Nitra Ernst Jandl: Nemecká bášeň
Vyspelá recitátorka, ktorá sa na poli náročného textu pohybuje s prehľadom. Koncentrovane, významovo presne a s odstupom interpretuje špecifickú lyriku rakúskeho autora o krutostach minulosti, aj o nádeji na lepšie časy. Odporúčam dotiahnuť záverečnú zvukovú výpovede' k väčšej údernosti, resp. nájsť prostriedky ako silnejšie preniest na diváka katarzný moment konca vypovedanej hŕozky.

Shanti Maglione, Žilina
Miroslav Válek: Dejiny trávy
Nadanej a osobitej recitátorce sa nepodarilo odkryť zásadné roviny textu. Napríklad motív smrti človeka ako súčasti prírody, ktorá ostáva, aj keď sa on pominie. Špecifické Válkove obrazy kreovala viac formálne vonkajškovo. Povzbudzujem interpretku na ceste k hlbšiemu zamysleniu sa nad textom, k tvorbe výpovede zvnútra a k dopracovaniu techniky reči a hlasu.

Karin Makytová, Kostolište Katarína Kucbelová: Dýchanie
Výber básní súčasnej slovenskej autorky o hľadaní „správnej formy“ nášho bytia v spoločnosti zredukowanej na výkon, účel a množstvo, ktorá nás až zadúša. Napriek výrazne filozofickej rovine montáže, ktorá neponúka divákom zreteľný klúč k jej dešifrovaniu, recitátorka zvnútorneným výkonom zasiahla diváka volaním po ľudskosti a prirodzenosti.

Lenka Magová, Bánovce nad Bebravou Lawrence Ferlinghetti: Goyove diela Disponovaná interpretka nás v duchu zvolenej predlohy jemnou úvodou stylizáciou vtiahne do pomyselnej galérie obrazov rozháraného sveta. Úprimne kladie otázku, či má zmysel v ňom žiť. V druhnej časti prednesu recitátorka nevyváži mieru umeleckých

prostriedkov, nadužíva gestá i silu hlasu, čo pôsobí nesúrodo a oslabuje celkové posolstvo textu.

Tamara Gabliková, Šereď Charles Baudelaire: Hoci ide mimo tohto sveta

Recitátorka na začiatku premyslenou prácou s pauzou naladí poslucháča na úvahu človeka s vlastnou dušou, ktorá hľadá miesto bytia na zemi. Nevšedne vystavaný úvod však skĺzne do stereotypu a významové celky rozbieje nadužívanie nelogických páuz. Talentovaná recitátorka by potrebovala pohľadať viac interpretačných rovín textu a širšiu paletu výrazových prostriedkov. Odporúčam scivilniť záver výpovede, aby neostal zbytočne emočne zaťažený.

Alžbeta Piňková, Humenné Katarína Kucbelová: Tieňový domov Precízna montáž o hľadaní pravdy o tom, kto som, kto a akí sú moji rodičia, môj pravý domov. Závažná téma rezonuje aj vdaka premyslenej a funkčnej práci s priestorom, kostýmom či dokonca svetlom, vdaka ktorým recitátorka vykresluje charaktery aj neviditeľné vzťahy rodinných príslušníkov, pričom zbytočne neexhibuje. Odporúčam dotiahnuť techniku reči a hlasu pre väčšie pódiu a zdôrazniť dôležité významové posuny textu (nevie / neviem), aby neostali zatienené. Umne pointovala jednotlivé obrazy až vybudovala celok, ktorý zarezonoval autentickostou.

Terézia Bajtošová, Trnava Lídia Vadkerti - Gavorníková: Odobierka s vinohradom

Oceňujem významovotvornú a organicky začlenenú prácu šíkovnej recitátorky so zhudobnením veršov na motívy ľudových piesní. Do budúcnia odporúčam recitátorku nazerať na tvorbu charakterov postáv ešte plastickejšie. Ideálne siahnuť po texte, s ktorým sa dokáže prirodzenejšie stotožniť než sa pokúšať obsiahnuť poznanie zrej-

Recitátori III. kategórie predstavili v oboch žánroch náročnú dramaturgiu textov. Zvolené témy sú príznačné pre dospevajúcich - hľadanie svojho miesta vo svete, v spoločnosti, pátranie po vlastnej identite a jej korenoch, vyrovnanie sa s minulosťou, hľadanie východiska z konzumného, no vnútorne vyprádzdeného až vojnou zvlčeného makrosvetu. Ako sa podarilo recitátorom naložiť s týmto neľahkým nákladom?

autorky o vzťahu dlhoročných manželov, ktorý navonok chutí ako trpké víno, no nesie v sebe aj hlbšie roviny.

Sofia Pavlová, Spišská Nová Ves Carol Ann Duffyová: Montáž básní Pôvodne, Cudzí

Interpretka prostredníctvom súčasnej škótskej autorky otvára aktuálnu tému nášho postoja k cudzincom, k nútenejmu prišelcom, ktorí stratili svoj domov. Oceňujem hľadanie autentickej výpovede. Zámer spracovať koláž z pozície rezignovaných prišelcov (v jednej rovine, bez naliehavosti či iného kontrastu) však celkovému vyzneniu nepomohol. Pôsobilo nesúrodo a diváka nechalo, žiaľ, pomerne chladne odcudzeným.

Sofia Veronika Sásová, Hrušov P. O. Hviezdoslav: Veštba kukučky

Recitátorka ukázala svoj potenciál v prirodzenej komunikácii s publikom. K predlohe pristúpila skôr prvoplánovo a významové celky rozbíjala nelogickým oddelovaním rozprávača od zvyšku textu. Odporúčam precízne vypracovať základnú techniku reči a hlasu a lepšie vystavať predlohu, jej jednotlivé zlomy a pointy. Kostým kroja nepriniesol ďalšie významy textu, čím stratil opodstatnenie.

III. KATEGÓRIA PREDNES PRÓZY

Ondrej Spišák, Nitra Etgar Keret: Porucha na konci galaxie

Súčasný sarkasticko-ironický apel na to, kam to ako ľudstvo, žiaľ, až dokážeme dotiahnuť. Až na koniec galaxie, kde nás opúšťajú už aj vesmírne obyvateľia? Nadaný recitátor nás úspešne vtahuje do príbehu únikovej hry formou e-mailovej komunikácie, ktorú tvorí poctivou výstavbou plastických charakterov

a ich čoraz vyhotenejšieho vzťahu. Úctyhodne zápasí s dĺžkou textu, ktorá ho podvedome nútí k výraznému tempu. Odporúčam scelit a posilniť vrchol výpovede – hrozbu úniku pred nami samými.

Bibiána Medvecová, Stropkov Silvester Lavrik: Nedelné šachy s Tisom – Pochválen Pán Ježiš Kristus

Výborne zvolený úryvok, ktorý však recitátorka ešte nedokázala plnohodnotne a rovnocenne s kvalitou ponúknutého materiálu interpretovať. Pri krovaní charakteru slabomyselnej ženy ostala viac-menej len v bláznovsky-naivnej polohe, čím oslabila skutočný náboj postavy, ktorej túžba po pomste je skutočná a racionálna. Povzbudzujem nadanú interpretku k posunu od zjemnejnej k zásadnej výpovedi, ktorá tne do našej stále živej a nevysporiadanej minulosti.

Roman Thor Vítek, Poprad Erlend Loe: Koniec sveta, ako ho poznáme Objavná dramaturgia sarkasticko-ironického textu súčasného nórskeho autora. Kritika prázdnosti života v konzumnej spoločnosti s prebytkom mediálnych atakov a nedostatkom kritického myšlenia jeho obyvateľov. Recitátor s jasným vzťahom k zvolenej predlohe prirodzene, citlivou a presne pracuje so striedaním tempa, s emočným výrazom aj so zvnútornenou predstavou. Napriek naliehavému tempu reči si premyslenou výstavbou pripravil pôdu, aby v závere vygradoval naliehavú osobnú výpoved' a vytvoril intenzívny divácky zájaztok.

Jakub Szóke, Nitra Sergej Dovlatov: Dôstojnícky opasok Pútavý a prirodzený rozprávač podáva túto kvalitnú predlohu minimálnymi

výrazovými prostriedkami. Postupne buduje celok vďaka jasne členeným postavám a ich vzťahom, jemným gradovaním napäťa, tvorbou zreteľnej atmosféry, zmyslom pre jemný humor a iróniu, pričom si neustále zachováva ľahkosť potmeħúdskeho rozprávania. Odporúčam mierne skrátenie textu, aby sa podarilo interpretovi udržať divácku pozornosť až do konca.

Soňa Kurňáková, Zákamené Jana Bodnárová:
Dievča z morského dňa
Vyspelá recitátorka koncentrovane a citlivu vystavia prostredie rozpadnutých rodinných vzťahov. Premyslene smeruje k zlomovému bodu prednesu – k aktu znásilnenia maloletej, pričom využíva striedanie civilnej polohy so zvnútornenou grádiacou emocií. Po celý čas udrží mieru expresivity svojho prejavu. Odporúčam dotiahnuť stupňovanie jednotlivých častí úryvku novou energiou a prácou s dychom, aby sa v druhej časti nevyčerpala sila odkazu – túžba po návrate do čistých a bezpečných hlbín morského dna matkínich útrob.

Marek Sivák, Kostolište Delphine de Vigan: Spojenie Chválim výber textu súčasnej francúzskej spisovateľky, ktorá spracúva dopady problémov dospelých na deti, konkrétnie 13-ročného chlapca v striedavej starostlivosti, ktorý hľadá útočisko v alkoholickom opojení. Recitátor zvolil zámernú a dôslednú štylizáciu monovýrazovej interpretácie textu v rovnakej letargickej omámenej polohe. Vtahuje nás do príbehu. nútí

stísiť sa, premýšlať, opíť sa jeho svetom. Veľké javisko však poddimenzovalo vyznenie textu, ktorému akoby chýbalo záverečné narušenie, prebudenie z rezignácie do aktívneho postoja. Recitátor skízl aj k lenivej artikulácii, odporúčam vypracovať.

Eliška Knižková, Košice
Etgar Keret: Trblietavé oči Osobitá a nadaná rozprávačka s dobrou technikou si udržala po celý čas až prílišný odstup od predlohy, ktorý jej neumožnil naplno využiť jej emočne silnú podstatu. Odporúčam dopracovať interpretáciu postavy sebeckého rozmažnaného dievčatka a vystavať ju emočne výraznejšie, rovnako dotiahnuť výstavbu vzťahu so špinavým chlapcom, aby výpoved o dôsledkoch detskej bezcitunosti neostala chladná.

Hana Danišová, Banská Bystrica Roald Dahl: Cesta do neba Vhodne zvolený text, ktorý sedí k prirodzenému naturu recitátorky. Interpretka jasne tlmočila príbeh, citlivu a prirodzene pracovala s výrazom, rozkrývala aj absurdný humor a zachovala si nadhľad. Povzbudzujem ju k hlbšiemu ponoreniu sa do skrytých nuáns textu, najmä pri tvorbe charaktere manžela, ktorý oddaluje manželku odchodom na letisko zámerne a toto konanie je motiváciou pre manželku pomstiť sa mu až na smrť.

Text Jana Mikitková

ČO UNESIE PREDNES?

AKO ČELIŤ ZVLČILÉMU SVETU? KAM SIAHA JÚ KORENE

?

KUBÍNKY

Kubínky JARKA BROZA predstavujú už sedemnástročnú tradíciu Hviezdoslavovho Kubína. Poetické miniatúry vznikajú ako bezprostredné básnenie po predstaveniach divadiel poézie na Kubíne. V dnešnom čísle prinášame kolekciu kubínok z celého festivalu na jednom mieste.

KOMENÁRIK

Bola raz jedna mačka, jeden kocúr
a tí sa, nanešťastie, vzali. Príliš skoro.

A tak sa v tomto manželstve len mocú,
kým neskončí ten triviálny horor.

VAŠA BANDA

Ked' má chrabry chlapec chrobáka v hlave,
nevie, či sa báť má a či nebáť Chrásta.

A čučoriedky, tie také podozrievavé
sú, že nezatvoria nikdy svoje nežné ústa.

ZUŠ HLOHOVEC

Bolo to o sekere, ktorej strohým ostrím
vysekali zvadu v komore tí blázni čistí.

Budúce dieťa, veštené do skupenstva kostry,
vyhnalo Maťka hľadať takých istých.

KONKE

Ked' clivé husle zapínajú blúzku,
básnik by chcel skôr rozopínať...
A Anča v svojom dubasívom kúsku
už márne tuší, koho je to vina.

MODRÉ TRAKY

Napíšem báseň, čo sa pomenuje dieťa

a pomenuje tým aj svojho stvoriteľa.

Navonok sú len z vnútorného sveta,
vo vnútri vonkajšku je toho ale veľa.

ZÁDRAPKY

Z gule je zrazu kocka, ktorá nevisí.
Za všetko môžu gravitačné zákony.
A ako plynie z ľahostajnej premisy,
pravda si ide pešo, kým lož na koni.

DS FÚZIA

Ked' spisovateľ nechce fúziu,
a teda splynúť s týmto čudným svetom,
v ktorom si všetci iba užijú,
bude mu platné jeho veto?

ZADRAPKÁRIK

Čarovný dáždnik nie je málo,
ked' občas zostanete na hru sami.
Môže byť z neho pestrý balón,
čo odnesie vás do náručia mamy.

SOVÍČATÁ

Ked' už všetko, ale ozaj všetko lieta,
má to ľažké sedemhlavý drak.

Dnes sú už dievky smelé. A to tak,
že Bajaja je menej ako polka sveta.

DÚHA

Ako zo starej čiernobielej fotky,
ked' ešte nevieš, čo z nej vyrastie.
Vyzerá taký milý, zlatý krotký,
nevinné očká, výraz tiež.

TOTE TAM A TRMA-VRMA

Aj databáza neistôt je istota,
že bude z toho trma-vrma
a tote tam sú isto tam,
kde aspoň pre oči je kŕma.

BASTRIGULY

Som a márne krídla rozprestieram
ked' chcem vzlietnuť, len sa prevraciam.

Vták v podstate je tiež len zvieras,
no vtácia kazajka je horšia ako zvieracia.

PIERROŤÁCI

Niekteré malé veľké ženy
urobia stereo aj z monodramy.
Stačí im na to klavír, čo sa mení
na samoty, ktoré nie sú iba hrami.

FALANGÍR

Sapadáme do zeba ako stúsky skavebnice.
Ked' vodičia rypnú moje svobilčeky,
sršergia z nás enerdzí. No tak vuby zycer,
spet stevavý je ako lobré dieky.

VÝMENA EMÓCIÍ

Text Dušan Jablonský
Foto Michal Lašut

Čítajú, učia sa texty, recitujú. Čo ich k tomu vedie, aký majú vzťah k umeleckému prednesu, aký má v ich životoch význam? Na to nám odpovedali recitátori III. kategórie.

ROMAN THOR VÍTEK (POPRAD)

Môj vzťah k umeleckému prednesu je navýsosť kladný. Beriem ho ako vstup do hereckého sveta a Hviezdoslavov Kubín bol prvou súťažou, ktorú som absolvoval.

JAKUB SZÖKE (NITRA)

Pre mňa znamená umelecký prednes v živote veľmi veľa. Viac ako divadlo, videohry a podobné veci. Spočiatku som ho bral ako hobby, ale čím ďalej viac si uvedomujem, že by som sa ním možno chcel aj žiť.

SHANTI MAGLIONE (ŽILINA)

Vzťah k prednesu mám veľmi dobrý. Páči sa mi, že nikdy dopredu neviem, čo príde a ani diváci to často nevedia, lebo prednes je vždy veľmi záhadný a nečakaný.

ONDREJ SPIŠÁK (NITRA)

Môj vzťah k prednesu je veľmi osobný. Už ho robím niekoľko rokov, od svojich ôsmich či deviatich. Sprevádza ma každým školským rokom, vždy ma zamestnáva práca na novom teste. Je to súčasť môjho každodenného života.

KARIN MAKYTOVÁ (KOSTOLIŠTE)

Pre mňa bol prednes tiež sprvu hobby, ale teraz je to niečo, čo mi veľmi rýchlo prirástlo k srdcu. Taktiež je to forma, pomocou ktorej dokážem konkrétny text viac spoznať a zároveň skúšam a hľadám rôzne

varianty, ktorými ho dokážem vyjadriť a sprostredkovať poslucháčom.

MARGARÉTA HVOZDÍKOVÁ (NITRA)

Ja beriem prednes ako určitú formu sebavyjadrenia. Prostredníctvom neho dokážem vyjadriť svoje názory, pocity, dojmy. Venujem sa mu už viaceru rokov a vždy si veľmi užívam ten pocit, že pódiu patrí mne a vychutnávam si atmosféru, ktorú mám veľmi rada.

TERÉZIA BAJTOŠOVÁ (TRNAVA)

Prednes je niečo, čo ma robí šťastnou a čo ma napĺňa už odmalička.

ALŽBETA PIŇKOVÁ (HUMENNÉ)

Pre mňa je poézia a umelecký prednes môj oblúbený svet, ktorý nemá hranice a môžem v ňom robiť, čo len chcem, čo si práve vymyslím.

TAMARA GABLÍKOVÁ (SEREĎ)

Umelecký prednes pre mňa znamená vyjadrenie mojich najvnútornejších pocitov a všetkého, čo mi moja hlava ponúka. A veľký význam pre mňa má aj to, že si prostredníctvom neho cibrím slovnú zásobu.

SOFIA KURŇAVKOVÁ (ZÁKAMENNÉ)

Pre mňa je prednes únik od reality a zároveň terapia. Prednes lieči moje srdce, a ked' recitujem, tak v prednese zanechávam svoje bolesti. Prednes ma vlastne učí žiť.

HANA DANIŠOVÁ (KYNEĽOVÁ)

Prednes pre mňa predstavuje empatiu, vžitie sa do dejia obsiahnutého v texte. Páči sa mi, že mi ponúka možnosť stotožniť sa s postavami a porozumieť si s nimi. A zároveň je to pre mňa neuveriteľný oddych a relax.

SOFIA PAVLOVÁ (SPIŠSKÁ NOVÁ VES)

Okrem toho, že je prednes niečo, čo milujem, tak je to taká výmena emócií. Chcem, aby diváci niečo cítili zo mňa a ja zase chcem niečo cítiť z divákov.

ELIŠKA KNIŽKOVÁ (KOŠICE)

Prednes mám rada preto, lebo mi umožňuje stretnutie sa s ľuďmi, s ktorými mám rovnaké záujmy, možno majú rovnakú povahu, môžem s nimi dobre pokačať. A zároveň ma učí pracovať s emóciami.

MAREK SIVÁK (KOSTOLIŠTE)

Prednes je pre mňa hlavne hobby, ktorému sa venujem veľmi rád. Pomocou neho si cvičím rozprávanie na verejnosti a hovorenie pomaly, čo mi však zatiaľ veľmi nejde.

SOFIA VERONIKA SÁSOVÁ (HRUŠOV)

Pre mňa recitovanie poézie alebo aj poézia samotná hlavne vyjadrením mojich citov a forma dorozumievania sa s inými ľuďmi aj pomocou iných, ako mojich vlastných slov.

MALÉ ŽENY

Dušan Jablonský hovorí s režisérkou
Denisou Šimurdovou Trabalíkovou

DS PIERROTÁCI PRI SZUŠ
PIERROT, NÁMESTOVO

**Čo zmenila pandémia na fungovanie
vášho súboru a aký bol (je) návrat
k živej divadelnej práci?**

Myslím, že pre každý súbor to bolo veľmi náročné obdobie, ale práve vďaka tomu sme začali skúšať monodrámu (keby nebolo korony asi by sme sa do toho nikdy nedali). Naučili sme sa pracovať ináč ako kedykoľvek predtým a v konečnom dôsledku to malo aj svoje pozitíva, ktoré bolo treba spočiatku hľadať, ale stalo to za to.

Ako vznikala vaša dnešná inscenácia?

Každá žiačka dostala za úlohu prečítať nejakú knihu. A keď sme sa s Emkou Lipničanovou, protagonist-

kou tejto inscenácie, konečne stretli aspoň na individuálnych hodinách, začali sme z románu Malé ženy vyťahovať fragmenty, ktoré nám do seba najviac zapadali a dávali najväčší význam. Snažili sme sa vykresliť vzťah jednej zo sestier k druhej chorej sestre tak, aby bol ten príbeh zreteľný od začiatku až do samotného konca. Hľadalí sme inscenačné postupy, ako vyjadriť ich vzájomné spolužitie, hry, ale aj smútok a všetko, čo obnáša ľarchu mať chorého člena rodiny. Nuž a postupne sme to vyskladalí do podoby, ktorú malí diváci možnosť dnes zhľadnúť.

„... pretože túto hru hráme svojím spôsobom stále. Nesieme svoje bremená, pred nami leží cesta, po ktorej kráčame, a túžba po dobre a šťastí nás privádzza cez množstvo

problémov a omylov až k pokoju, ktorý je skutočným Nebeským mestom.“

Pár krehkých tónov. Molovú stupnicu vystriedajú na chvíľu harmonické tóny. Ale len na chvíľu. Práve tento moment je krehký. Je spomienkou. Je túžbou oživiť. Je snahou prijať a odpustiť. A je aj cestou opustiť. Odpútať sa... Smrť je vraj abstraktná a má rôzne podoby. Je tu. Je tam. Je. Existuje. Hned vedľa krehkosti života. Ema Lipničanová z divadelného súboru Pierrotáci z Náimestova pod vedením pani učiteľky Denisy Šimurdovej Trabalíkovej sa na tohtoročnom Hviezdoslavovom Kubíne predstavila netradične. Sama ako recitačný kolektív. Už len toto spojenie (okrem samotného predstavenia) je fascinujúce. Vybrala si úryvok z knihy Malé

ženy (autorka: Louisa May Alcottová), konkrétnie pasáž, kedy sa sestra Jo lúči so svojou smrteľne chorou sestrou Beth, ktorá je v knižnej predlohe symbolom utrpenia. Interpretátorka Ema Lipničanová sedí za klavírom a cez melancholické tóny vytvára prvotnú atmosféru, ktorú rozvíja v celom predstavení. Pomáhajú jej k tomu aj hudobné motívy zo skladby od L. Enaudiho, ktoré naživo interpretuje. Vďaka nim sa rozsvieti scéna. Vďaka hudbe ožíva jej duša. Vytvára si z nich klbko. Klbko spomienok na Beth, ktoré v pohybových (až gymnastických) kreáciách dostáva iný význam, pohľad a vzťah... Je tak ľahké sa ho vzdať. Chce to čas. A ten prichádza na jar spevom vtáka, snežienok a jarných lúčov. Klbko dostáva to najlepšie miesto. Vo vnútri klavíra, pri tónoch, ktoré si bude pamätať. Ema Lipničanová vytvorila s paní učiteľkou pozoruhodné predstavenie. Jej prejav bol prirodzený, ľahký a uveriteľný. Chcelo by to vyhrať sa ešte s dôkladom reči a hlasu, aby v prozaickom teste našla farebnosť, ktorú Alcottová ponúka a mohlo tak zvýrazniť jej prejav.

Katka Mišíková
Hitzingerová

VYMANIŤ SA Z PÚT

Dušan Jablonský hovorí
s režisérkou Anettou Paternai

**DDS BASTRIGULY PRI ZUŠ A ZŠ
DEVÍNSKA, NOVÉ ZÁMKY**

**Čo zmenila pandémia na fungovaní
vášho súboru a aký bol (je) návrat
k živej divadelnej práci?**

Uplynulé roky sú príčinou, prečo vzniklo toto predstavenie. Boli sme doma, zatvorení. Baby v najkrajšom veku zostali doma uvážnené. Videli sme sa cez kamery alebo sme sa vôbec nevideli, počuli sme sa alebo sme sa vôbec nepočuli. Postupne sme prichádzali na to, že sú neskonale deprimované a všetko zlé sa umocnilo aj tou nešťastnou kovidovou situáciou. Nevedeli, čo so sebou. Nevedeli sa vysporiadať s tou situáciou, s mnohými otázkami, pretože cez kamery sa to jednoducho nedá a s rodičmi väčšinou tiež nie. Proste nemali sme priestor, aby sme cítili jeden druhého. Preto si dievčatá napísali hru v anglickom jazyku. Neviem prečo takto. Možno im je angličtina už bližšia ako slovenčina. Alebo možno preto, že stále počúvajú anglické pesničky a cez tie texty je im vyjadrenie v angličtine bližšie a dokázali tak vyjadriť samé seba, dešifrovať a pomenovať svoje problémy a vyventilovať svoju frustráciu.

Ako vznikala vaša dnešná inscenácia?

Mne sa zapáčil ten ich nápad, pretože som cítila, že je to ich. Toto chceli, takto sa chceli vyjadriť, chceli svetu niečo povedať. Tak sme prehľadali neskonale veľa textov, mali sme variácie na variácie, ktoré sa tematicky viažu k tej depresii a k dievčenským problémom v nižšom veku, vo vyššom veku atď. Postupne sme skladali a skladali, až vzniklo toto, čo ste mali možnosť zhliadnuť. Ešte to

nie je konečná verzia, ešte sa to dá modifikovať, rozvíjať. Súbor je nový. Toto bola v podstate prvá slovenská inscenácia, ktorú spolu tvoríme a hráme. Verím, že to zostane a že ich to troška nabudí do ďalšej činnosti, aby zostali a tvorili nadálej spolu.

Dievčatá z DDS Bastriguly pri ZUŠ v Nových Zámkoch prichádzajú do Kubína s rozmanitou kolážou textov D. Heviera, K. Peteraja, A. Jankulárovej, R. Kaur a ďalších. Mnohé zo závažných témy (príznačné pre vek dospievajúcich interpretiek) zaznievajú v nádherných myšlienkach a veršoch zvolených autorov. Vo väčšom návale slov však nemajú básnické obrazy priležitosť lepšie vyniknúť. Poslucháč/dívák ich nemá možnosť naplno vychutnať, premeditovať, vlhbiť sa do ich podstaty. Hoci by si určite mnohé zaslúžili pristaviť sa, zopakovať, pribrzdíť. Ale tiež aj precíznejšie interpretovať s presnejším významom, akcentom, dôrazom.

Vizuálna zložka akejsi pavučiny, pút, koreňov a klbka spletitostí, v ktorej sме zamotaní; či košeľe oblečené naopak ako kazajky, ktoré nás spútavajú (podobne ako naše myslenie) ako metafora sice fungujú, len pre scénografický princíp, ktorý by mal byť stavebným základom divadelnej podoby, je to zatial málo. Nevystačia tak na celú inscenáciu. V danom prípade by bolo možno fajn rámcovať výpoveď nejakou konkrétnou východiskovou situáciou. Celému javiskovému stvárneniu by tiež pomohla väčšia kontrastnosť, zmena temporytmu, dynamika. A tiež aj zmena uhlu nazerania na danú problematiku zvolených témy. Takto to pôsobí

príliš jednostranne, ťaživo, miestami monotónne. Bezvýchodiskovosť sice vystrieda vychádzajúce slnko na konci, len už je to proporčne veľmi krátky čas na zmenu pocitu ťaživosti v mysliah prijímateľov/divákov. Rôzne uhly nazerania na ten istý problém by tak mohli celému dielu dodať väčšiu prítážlivosť, farebnosť, komplexnosť. Vymenanenie sa z pút (v rozličných formách) však napriek všetkému pôsobí katarzne a oslobozujúco.

Peter Weinciller

JAVISKOVÝ ENVIRONMENT

Jarko Broz hovorí s režisérom
Štefanom Foltánom

MODRÉ TRAKY PRI ZŠ A MŠ VRÁBLE

**Čo zmenila pandémia na fungovaní
väčšo súboru a aký bol (je) návrat
k živej divadelnej práci?**

Takmer zanikol. Veľmi radostný, na oboch stranach.

Ako vznikala a vznikla dnešná inscenácia?

Robíme na nej dlhšie, začali sme robiť pred covidom a chystali sme sa už predtým ísiť na súťaž, ale keď sme sa dozvedeli, že je online, tak sme si povedali, že nepôjdeme. Toto predstavenie treba cítiť, ten divadelný smrad na javisku. Online nie je pre nás divadlo.

Už som predtým robil s deckami nesútažne od Shauna Tana (moja angličtina je hrozná) Stratenú vec. To je taký komiks. Potom som sa dostal k tejto knihe. No a (ako som hovoril,

kým sa ti nepokazil diktafón) zopakujem, že texty sú to krásne, že je to vlastne kniha pre deti, aj keď to tak pri našej inscenácii nevyzerá. Mali by ju s nimi čítať aj rodičia, nielen preto, aby sa medzi nimi prehlboval vzťah, ale aby si navzájom vysvetľovali veci okolo seba. Sú v nej príbehy o smrti - ako brat' smrť s ľahkosťou, o tom ako sa správať k prírode, o tom akým je človek človekom.

Bola to super robota, lebo to nebolo, že podľme sa hrať s materiálom, ale skôr diskusia o téme a o veciach. Je to fajn, keď sa niekedy iba zúčastňuješ skúšky a nemusíš ju viest'.

Americký semiológ Roger Kostelanetz vytvoril klasifikáciu súčasných tzv. mixmediálnych foriem divadla, v ktorých sa divákövi ponúka nový typ zážitku. Už to nie je lineárne rozprávaný príbeh, ktorý

má svoju pointu na záver inscenácie, ale divadelná či performačná forma aktivizuje a vťahuje diváka priamo do diania. A to aj tým, že na javisku vytvorí štruktúru rôznych významových línií, ktoré akoby plynuli vedľa seba, spoločne však vytvárajú sieť fenoménov, ktoré môže v tejto štruktúre divák identifikovať. Je to niečo ako jazzový koncert alebo hudobná forma vrstvenia motívov cez tzv. looper. Tento tzv. javiskový environment nám ponúkol súbor MoDRé TRaKy pri Základnej škole s materskou školou, Vráble, ktorý cez túto formu uchopil predlohu Shauna Tana Príbehy z vnútorného sveta pod ich názvom „človek“. Fantazijné až dystopicky písaný text ponúka niekoľko príbehov, ktoré súbor, zložený zo štyroch mimoriadne disponovaných interpretiek, ponúka v metapríbehovom oblúku,

kde na začiatku a aj na konci vidíme človeka ako tvora, v začiatkoch jeho emancipácie s kresadlom v ruke. To, že ho tak vidíme aj na konci je zrejme posolstvom, že napriek tej zložitej štruktúre našich životov sme v základe tým, čím na počiatku, bezbranným a krehkým stvorením. Jednotlivé mikropríbehy sú prerozprávané inovatívnym vizuálnym jazykom, s použitím rôznych výtvarne zaujímavých prvkov. Základ tvoria zaváraninové poháre, ktoré predstavujú jednotlivé atribúty života človeka, z ktorých každý má svoj vizuálny kód, napr. život ako mix vody a zeme, čas ako presýpacie hodiny, láska ako náramky rôznych farieb, tvoriace základ DNA našej existencie. Oproti nim závislosť ako nápoj – alkohol, hygiena – zubné kefky, potrava – kúsky chleba a pod. Teda duchovný aj materiálny rozmer človeka. Tak ako mnoho vrstevnatého súboru pracuje s vizuálnou stránkou inscenácie, pristupuje aj k jazykovej stránke interpretácie, kedy jednotlivé texty fragmentarizuje akoby formou „voicebandu“ do zvukomalebných mikrovýpovedí. Ak sa pýtate, ako sa to dá celé zvládnuť vnímať, otázka je na mieste. Tak ako v živote, kedy paralelne vedľa seba plynú mnohé motívy, no my sa našim výsekom pozornosť dokážeme sústrediť len na tie zarámované našim zorným a intelektuálnym uhlom pohľadu. Snáď len to slovíčko „sme“ by mal južania vyslovovať správne v spodobovanom tvari. Aby z toho nevznikla reklama na nemenovaný printový denník. Ak má existovať v divadle výrazová odpoveď na všeobecnú tému, ako je „človek“, ponúka sa práve tá forma, ktorú intuitívne objavil súbor, pričom však každá zložka, tak ako je uchopená, prezrádza hlbocký ponor do témy, a to nielen autora a režiséra, a to najmä interpretiek, ktoré môžu na takomto type divadelnej a najmä pedagogickej práce vyrásť nielen ako divadelní tvorcovia, ale aj ako hlbocko a kriticky uvažujúce ľudské bytosť.

Peter Janků

GESTO INSCENÁCIE

Pavol Náther hovorí s režisérkou Janou Báňayovou

**ZÁDRAPKÁRIK PRI ZÁKLADNEJ
UMELECKEJ ŠKOLE, SENICA**
**Čo zmenila pandémia na fungovaní
vášho súboru a aký bol (je) návrat
k živej divadelnej práci?**

Uvedomujem si, že nielen skúsenosti a vedomosti, ale najmä láska k divadlu, mi pomohla prekonáť tieto časy a dákujem za deti, že vydrali a teraz sa konečne môže ich talent naplno rozvíjať aj na javisku. Sú nadšené z čohokoľvek, čo im človek navrhne, tvoria, vymýšľajú a tešia sa zo spoločných chvíľ. Počas pandémie sme o sebe veľa toho zistili a teraz sa to odráža aj na našich hodinách.

**Čo je najťažšie pri práci s deťmi,
a čo je zas najkrajšie?**

Najťažšie je postaviť to predstavenie tak, aby vychádzalo z detí a ony mali z toho tú radosť. Aby to bolo ich dielo a nie môj scenár. A najkrajšie je, keď vám decká povedia, že sú šťastné, že chodia na dramatáčok. Najviac ma potešilo keď mi povedali: „Pani učiteľka,

nám nevadí, keď nepôjdeme na žiadnu súťaž, nás najviac baví, keď to tvoríme.“ Čiže tá cesta je pre nich dôležitejšia ako ciel.

Mladí divadelníci zo Senice sa rozhodli inscenovať montáž básnických textov z pera troch autorov – Jozefa Mokoša, Daniela Heviera a Márie Rázusovej-Martákovej – v scénickej kompozícii nazvanej Čarovný dáždnik, pod ktorý sa môžu skryť, ale vďaka ktorému môžu aj objavovať svoje sny, túžby a želania. Chcú sa hrať, zabávať, šantiť a vymýšľať si rozličné huncútstva neraz aj preto, že sa cítia osamelo. Tento motív ako nadstavbový princíp vytvoril základné sémantické gesto inscenácie v réžii Jany Báňayovej. Jej tvorcovia sa vďaka rozprávkovoému svetu, kedže ako pišu v bullette „celý svet je naopak“, vydali pomocou viacfarebných dáždnikov (polyfunkčného scénografického znaku reprezentujúceho raz letecký prostriedok, inokedy skrýšu alebo ich privátny časopriestor a pod.) na

rozličných miestach, kde je všetko možné a dovolené (vstupovanie a vystupovanie z rolí, premena detského subjektu na animálny a pod.). Ten v predstavení fungoval ako element spájajúci jednotlivé situačné obrazy v podobe viac či menej zábavných etúd, ktorým neraz chýbala dôslednejšie premyslená dramaturgická línia. Z hľadiska mizanscénického riešenia boli v mnohých prípadoch skôr radením štýlovo nesúrodných situácií, výrazovo málo differencovaných chórických partov, potláčajúc dramatickú hru detí a ich spontánny výraz (trebárs „naturalisticky“ zosobňované zvieracie postavy). No aj divadlo má svoje zákonitosti. Preto potom zakomponovanie postavy Matky stvárvanej dospelou osobou v závere inscenácie (mimochodom latentne prítomnej v scénickej kompozícii i básnickom texte od začiatku prezentovaného príbehu), hudobníčok hrajúcich na nástrojoch na boku scénického priestoru (syntetizátor, tamburíny) pôsobili ako cudzorodý a násilne infiltrovaný prvok do štruktúry divadelného tvaru). Aj tu sa mohlo vychádzať z ludickej či múzickej disponovanosti detí, kedže tie v niektorých častiach inscenácie potvrdili, že dokážu sugestívne kreovať jej eufonicko-zvukomalebnú rovinu (napr. tvorba dažďa, animálne postavičky). Rovnako aj vnútorná motívacia konania mladých tvorcov v mizanscénach, prechod z jednej dramatickej sekvenčie do druhej sa javili bud' ako náhodne nekohérentné alebo poznamenané istým druhom režisérimu. Napriek tomu treba vzápäť dodať, že v podstate debutujúci detski interpreti sa na ceste do fiktívneho rozprávkového sveta nestratili a priniesli voelku nápaditých obrazy, ktoré si však vyžadovali väčšie divadelné skúsenosti.

Miron Pukan

VIRTUALITA, TIEŇOHRA, SKRÝŠ

Dušan Jablonský hovorí s jednou z režisérok Alenou Váradovou

TOTE TAM A TRMA-VRMA
PRI ZUŠ ANTONA CÍGERA,
KEŽMAROK A PRI SPOJENEJ ŠKO-
LE, LETNÁ UL., POPRAD
A ZUŠ POPRAD

Čo zmenila pandémia na fungovaní vášho súboru a aký bol (je) návrat k živej divadelnej práci?

Pandémia na fungovaní našich súborov nezmenila takmer nič. Jediným znakom posunu v čase bola naša premena z vysielačov a prijímačov na vysielačov a prijímateľov. Tá bola radostná. A taká živá!

Ako vznikala vaša inscenácia?

Inscenácia vnikala v koronových časoch, keď sme sa s deckami stretávali pri monitoroch. Vtedy sa nám do rúk dostala kniha poézie neurónovej siete a zrazu sme našli niečo, čo nás akoby zároveň spája i rozdeľuje. Začali sme sa zaoberať týmito textami, čo sa dalo aj, alebo práve, cez monitor. Deťom sme poposieli texty a oni v nich hľadali to, čo je dôležité, prípadne niečo, čo bolo spríbuznené s ich reálnym žitím. To bola prvotná, koronová fáza. Neskôr, keď už sme sa mohli konečne stretávať naživo, tak sme tie texty zozbierali a rozstríhali ich na jednotlivé pasáže. Potom sme začali pracovať na pohybovej fáze. Vznikali rôzne pohybové metafory k textom, ktoré deti vybrali. Pracovali sme aj so zvukovou podobou a vtedy do tvorby vstúpil kolega muzikant, Zbyňo Džadoň, ktorý nám hudobne pomohol, niektoré motívy potiahol, spravil nám úvod a záver. No a po-

tom sme sa snažili z tohto všetkého skomponovať nejaký celok, ktorý by vypovedal o tom, čím táto generácia žila v predošlých mesiacoch a rokoch, čo ich trápi, znepokojuje, zneistuje, čo sa aktuálne v ich životoch deje.

Možno si niekto položí otázku, prečo sme siahli po elektronickej poézii, keď je dosť živých autorov? Neviem, ako to vnímajú iní dospeláci, ale ja vidím kolko času už tieto decká žijú vo virtuálnom svete a zrazu sa mi zdá, že aj poézia neurónovej siete je častokrát bližšie k tomu, čím reálne žijú. že ten reálny život sa viac posunul do virtuálneho sveta, a preto aj tá elektronická poézia zrazu začína s týmto ich životom korešpondovať. Koniec-koncov niektorí ľudia predpovedajú, že o cca 50 rokov už budeme všetci poväčšine žiť vo virtuálnom priestore.

Hodnotový systém nám v aktuálnej dobe ponúka rôzne možnosti ako najst' schému najmä v emočných situáciách. Vytvoriť si akúsi databázu istôt, v ktorých nájdeme motiváciu, ako považovať svet za jednu veľkú náhodu. Spojenie dvoch súborov Tote tam a Trma – vrma pod vedením režisérok Emílie Šavelovej a Aleny Váradovej vytvorilo inscenáciu, v ktorej sa snažia pomenovať databázu neistôt. Tieto neistoty na prvý pohľad vyzerajú ako jednoduché istoty. Súbor sa pri tvorbe inšpiroval predlohou autorky Lízy Gennart „Výsledky vzniku.“ Jej poetický svet je rozdelený do

kategórií vytvárajúcich rôzne metaforické oloidy. Scénografia, ktorá je tvorená vertikálnymi pásmi z vateľínu inšpiruje k mo-hovrstevnému používaniu (tieňohra, skrýš, opona...). Hlavnou myšlien-kou, ku ktorej smeruje celá insce-nácia je: nádejný význam sa zdá byť v závislosti od jednotlivca k jed-notlivému ja. Práve táto idea nám otvára ďalšie témy, ktoré smerujú k pochopeniu našich identít. Vieme identifikovať, čo máme a nemáme radi, ale nevieme zmerať, nakoľko je náš pocit istotou. A tak si ho ukladáme do databázy.

Máme pocit, že na veci prichádzame náhodou. Obhajujeme naše negatívne pocity alebo nevieme správne uložiť pozitívne prejavy a nazývame ich náhodami. Máme jeden plný čas a okrem pudovej vášne ho v skutočnosti nemáme s kým úprimne zdieľať. Vo svete, ktorý po-važujeme za vesmírnu chybu a zat-várame sa, prirodzene eliminujeme túžbu byť človekom a stávame sa robotom. Neurónová sieť sa odohráva v komplexných vzťahoch, ktoré sú v istých momentoch prepojené s jednoduchosťou, nedostatoč-nou súčasťou človeka. Inscenácia pracuje s niekoľkými obrazmi, ktoré na seba vrstvia obrovské množstvo informácií o emočných stavoch, potrebách a postojoch.

V závere, ktorý mal byť ka-tarzný, sa zbytočne verklíkovo opakujú už povedané slová. Zvyšok postáv zostane uväznený vo vateľ-nových pásoch. Majú už len data-bázu neistôt, alebo pochopili, že ich databáza je tá jediná istá a vedie k zániku...? Zániku neurónovej siete... Zostáva zasvetiť v sebe...

Katka Mišíková
Hitzingerová

HRUDNÝ NERV

Jarko Broz hovorí s režisérkou Beátou Reifovou

FALANGÍR, KOSTOLIŠTE
Čo zmenila pandémia na fungovaní vášho súboru a aký bol (je) návrat k živej divadelnej práci?

Pre nás súbor to bol čas na úvahy, rozhovory, knihy a najmä príležitosť pre hlbšie poznanie. Bol to, para-doxne, dobrý čas. Návrat k živej divadelnej práci bol plynulý, priro-dzený, vzácnejší, radostnejší.

Ako vznikala a vznikla dnešná inscenácia?

Máme v súbore 20 detí a sú to také neriadene strely, veľmi ener-gickí... Predloha Jany Wild sa nám zdala pre deti ako ušitá. Chceli sme nejakým spôsobom ukázať, že naozaj aj pri všetkom, čo sa stále rieši, rôzne diagnózy a trápenia a depresie, že tie decká dokážu mať svoju výpoved, že nič sa nemení na deťoch. Aké vždy boli, také sú aj dnes. Aj preto sme im nechali voľný priestor, aby sa predstavili vo svojej pravej podstate. Sú aj divoké, niekedy povedia aj čo by nemuseli,

niekedy naopak, nepovedia nič. Tá predloha je úplne skvelá. Na začiatku tak sme sa nasmiali a potom aj decká sa tešili a rodičom dávali há-dinky šuľové makance a podobne. Dnes bolo tragicke ráno, lebo sme si plánovali skúšku, ale dvaja členovia nášho súboru si plánovali svadbu, lebo už majú osem rokov, na divadlo nám nezostal čas... Takže dnes som veľmi rada, že nakoniec sa spamätali a okrem tohto vzťahu začali riešiť aj to, že sme prišli na prehliadku recitačných súborov.

„Tri, dva, jeden – štart!“ Rytmi-zúce paličky, abeceda pobehujúca v tričkách, kriedou vyznačený hrací priestor – začína sa pohybovo-slov-ná kreácia čírej detskej tvorivej energie.

Režisérka Beáta Reifová stavala na prirodzenom a spontánnom hereckom prejave členiek a čle-nov súboru a do procesu zapojila len nevyhnutnú mieru „javiskovej organizácie“. Darilo sa jej vytvárať

dynamické priestorové kompozície aj intímnejšie situácie (hoci niektoré z nich zbytočne duplikovali význam, čo je vzhľadom na úroveň práce s detskou tvorivosťou v súbore škoda). Divácky „nervný hrud“ (čítaj hrudný nerv) však zasiahli.

Dôležitým krokom bol výber predlohy – objavné poetické texty „Mámenia a preliezačky“ od Jany Bžochovej-Wild (inak divadelnej vedkyne), ktoré otvorili súboru cestu k mnohovrstevnej práci s významom. Na jazykovej úrovni (prostredníctvom krátkych prešmyčkových poetických útvarov) i v javiskovej realizácii (prostredníctvom jednoduchých, čitateľných, s textom významovo kooperujúcich formálnych postupov). Nepotrebovali ani zložitú scénu, množstvo rekvízít či kostýmov. Vystačili si s tričkami rôznych veľkostí (a s rôznymi písmenami), ktoré v kombinácii s divadelnou akciou individualizovali postavy a zároveň vytvárali (nielen vizuálne) jednotiaci motív. Zásadnou bola ontologická línia tohto divadelného dielka súvisiaca s fenoménom jazykového obrazu sveta (jazyk fixujúci fragmenty ľudského bytia). Tento proces sa veľmi sofistikované a zároveň nebadane odrážal v umnej dramaturgii divadelného tvaru; hľadanie a nachádzanie (sa). Konštruktívna bola aj záverečná časť inscenácie, ktorá posúvala detský text smerom k väčnejším témmam. Konfrontáciu so svetom dospelých, so svetom, ktorý žijú/v ktorom žijú, sa podarilo účinne javiskovo pretaviť aj vďaka ironickému odstupu, ktorý zrakdil pochopenie malých hercov.

„Peknučko ďakujkáme za takú makačku,“ falangíri!

Jazyková poznámka: falangír = vetroplach

Diana Laciaková

TROCHU O DUŠI

Dušan Jablonský hovorí s režisérom Brianom Brešovanským

DIVADLO POÉZIE DÚHA, HUMENNÉ

Čo zmenila pandémia na fungovaní vášho súboru a aký bol (je) návrat k živej divadelnej práci?

Veľa sa zmenilo: ocitla som sa v dôchodku, vznikol nový súbor mojich bývalých žiakov, ktorí chceli dokončiť načatú inscenáciu, ale už v centre voľného času. Doplňali sme súbor, zvykali na nové priestory i nový názov. Na virtuálnych stretnutiach sme vymýšľali alternatívne možnosti pohybových častí inscenácie, počúvali sme hudbu do predstavenia a od polovice januára začala intenzívna práca. Noví členovia sa učili texty, hľadali sme informácie o dobe, v ktorej sa odohrávajú niektoré situácie. Boli aj momenty rezignácie, keď sme nemali financie na výrobu rekvízít, keď dlho chýbal bezprostredný kontakt a začínalo byť jasné, ako nedostatočne on-line stretnutia alternujú živú prácu v priestore.

Ako vznikala a vznikla dnešná inscenácia?

Zaujímavý bol celý proces vzniku inscenácie. Vyštriedali sa pri ňom tri generácie. Vždy sme museli celý

proces znova naštartovať. Ked' som objavila ten text a zamrazilo ma pri ňom, hned' som ho prečítala decákam. Počúvali ho so zatvorenými očami a bol to pre tiež silný zážitok. Pracovali sme na tom prostredníctvom rôznych improvizácií. Ale musím povedať, že prvá verzia bola úplne iná. Nepracovali sme toľko so svetlom a tmou, s čierrou a bielou. Teraz sa mi to páči viac, lebo si myslím, že to má oporu v texte a že to spolu viac hrá.

Kolorit fotografií konca 19. storočia máme tendenciu vnímať ako niečo, čo nám prináša obrazy starého dobrého sveta, v ktorom umenie, remeslo, poézia, vytváralo neopakovateľný štýl života, ktorý inšpiruje dodnes. A práve panoptikum takéhoto sveta približuje inscenácia „Ateliér Klinger“ Divadla poézie Dúha z Humenného, ktorá vychádza z knihy Wislawy Szymborskej „Trochu o duši“. Cez sled vizuálne zaujímavých obrazov, v čierno-bielom priestore, čierno-bielom kostýmovaní interpretov, sa cez alchýmiu dobovej tvorby fotografií, vyloženú v zaujímavom scénickom prevedení, dostáva-

me do dobovej Viedne konca 19. storočia. Rozohráva sa pred nami príbeh jednej z rodín, ktorá tak, ako ostatné, podľahla dobovej móde nastupujúcej fotografie a prichádza do ateliéru zvečniť svoju rodinu a najmä svoje dieťa. K tomu nám súbor pripája sled obrazov, sprevádzajúcich jeho narodenie, od veštby jeho osudu z ruky matky na pozadí hviezdneho neba, až po pôsobivý obraz narodeného dieťaťa v náručí matky, ktoré znakovo zastupuje svietiaci svetlo. Konotácie týchto obrazov nenačasujú nič negatívne, a tak ako obliatie studenou vodou pôsobí informácia, že tým dieťaťom je „Adolfko rodiny Hitlerovcov“. Zo všeobecného obrazu sa tak stáva dobová dokudráma, ktorá nám sprítomňuje narodenie osoby spojenej s najhoršou vojnou kataklizmom v dejinách ľudstva. Fotografické zábery z koncentračných táborov spochybňujú uhladenú krásu dobových fotiek z ateliéru Klinger. Tento

kontrast vysokého štýlu a niečoho, čo sa v jeho podhubí môže formovať, sprevádza civilizáciu počas celej jej existencie. A tento kontrast by potrebovala aj inscenácia. No nemá ho. A tak všetko to, čo sa odohráva po oznení kľúčovej informácie, je trochu zahodená šanca, ako cez tie isté prostriedky, ktoré súbor umne používa (fotografia, kostým, svetlo), ukázať odvrátenú stranu príbehu malého Adolfka. Nijako to však neznižuje interpretačnú pripravnosť súboru priniesť na javisko aj takéto témy a vždy, keď sa v rukách inscenátorov ocitne takáto závažná téma, je potrebné byť niekoľko-násobne prísnejší k tomu, ako ju inscenujeme.

Peter Jankú

68. HVIEZDOSLAVOV KUBÍN INFO #3 © 2022

ŠÉFREDAKTORKA:

DOMINIKA MORAVČÍKOVÁ

REDAKTORI:

JARKO BROZ, DUŠAN JABLONSKÝ,

PAVOL NÁTHER

GRAFICKÝ DIZAJN:

LAURA MOROVSKÁ

VYDÁVA:

**NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM,
BRATISLAVA & MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO, DOLNÝ KUBÍN**

WWW.NOCKA.SK

WWW.MSKSDK.SK

FB/HVIEZDOSLAVOV KUBÍN

